

**Actualització del
catàleg de la fauna
vertebrada i elements
prioritaris per a la
conservació de la
biodiversitat a
l'Hospitalet de
Llobregat**

Ricard Gutiérrez

Actualització del catàleg de la fauna vertebrada i elements prioritaris per a la conservació de la biodiversitat a l'Hospitalet de Llobregat

Ricard Gutiérrez
Biòleg

INTRODUCCIÓ

L'Hospitalet de Llobregat és un municipi del Barcelonès de 12,4 km² que acull una important densitat de població (20.445 h./km² el 2014), molt per sobre de la mitjana del Barcelonès (15.281,2 h./km²) i de Catalunya (234,2 h./km², IDESCAT 2015). No és d'estranyar, doncs, que els espais naturals i oberts de tipus agrícola que ens queden siguin petits, per no dir testimonials, hereus d'un passat encara present a l'hemidelta sud del delta del Llobregat, del qual forma part la meitat meridional del terme municipal: el mateix Idescat xifra en 31 les hectàrees llaurades, per tant superfície agrícola utilitzada (SAU), dins el terme municipal l'any 2009. Tenint en compte que el total de SAU del Barcelonès és de 758 ha i el de Catalunya 792.425 ha, vol dir que el paper de les terres agrícoles de la ciutat, concentrades a la zona de cal Trabal, representen un exigü 4,08% del total del Barcelonès (comarca de per si força urbanitzada) i un escàs 0,003% del total català (IDESCAT 2015). I que amb tot és, conjuntament amb el marge i espais de l'entorn del Llobregat, l'únic espai natural que ens resta, amb un paper més que testimonial.

Amb aquestes magnituds de sortida, no és estrany pensar que l'Hospitalet de Llobregat no tingui un paper cabdal per a la conservació de la biodiversitat a Catalunya. El patrimoni natural entès per la combinació de la gea, paisatge vegetal amb comunitats naturals, i la fauna autòctona associada, en determina la biodiversitat tal i com la coneixem. Aquesta biodiversitat no necessàriament ha de circumscriure's a hàbitats naturals inalterats sinó que elements com ara alguns animals o plantes poden colonitzar hàbitats humans alterats, constituint igualment elements que s'han de protegir i conservar d'aquest patrimoni natural. És el cas d'algunes espècies que poblen l'Hospitalet de Llobregat. No obstant això, tant la seva situació biogeogràfica, a cavall de la serralada litoral i el delta del Llobregat, com la presència del riu que dóna cognom a la ciutat o el fet de ser dins una ruta migratòria principal dins el context europeu, així com els moments de canvis globals en la distribució de les espècies que vivim, fan que la ciutat i el terme municipal de l'Hospitalet comptin amb un patrimoni natural que cal preservar i que contribueix a la conservació d'espècies i alguns hàbitats en el nostre àmbit

europèu, tal i com així ho requereixen diferents normes legals catalanes i estatals i directives internacionals relatives a la conservació d'espècies i hàbitats naturals.

Malgrat no ser un indret de gaire atractiu naturalístic, sí que és cert que determinats indrets del terme municipal així com la tasca d'alguns naturalistes de la ciutat i de les poblacions veïnes han permès palesar que hi ha més espècies de fauna que les que hom pensava inicialment. I que el catàleg publicat el 2006 ha quedat curt i s'hi han d'afegir noves espècies, moltes d'elles producte no de fenòmens de colonització sinó d'un major aprofundiment en l'estudi d'allò que queda a casa nostra.

En aquest article revisem el catàleg de la fauna vertebrada de la ciutat, contrastem les variacions ocorregudes els darrers deu anys respecte del publicat a Ballesteros i Degollada (2006), identifiquem els punts àlgids quant a la biodiversitat vertebrada del terme municipal i relacionem aquesta diversitat amb els instruments que la protegeixen i valoren a nivell general, per concloure identificant les espècies i grups que resulten d'especial interès per a la conservació a la ciutat i els reptes que se'n deriven.

METODOLOGIA

Per a la identificació de les espècies vertebrades pròpies de la ciutat s'ha comptat tant amb fonts bibliogràfiques i *online* com amb observacions pròpies efectuades a la ciutat i recollides des del 2011 al bloc Natura i Medi Ambient a l'Hospitalet de Llobregat (<http://lhnatura.blogspot.com>).

El treball de base sobre el qual s'analitza la situació és el de Ballesteros i Degollada (2006), que recull les dades relatives a la fauna vertebrada conegudes fins aleshores. Quant als ocells, la taxonomia emprada segueix la de Gutiérrez, De Juana i Lorenzo (2012) i acull les citacions conegudes d'ocells dins el terme municipal de l'Hospitalet fins al gener de 2015, afegint al catàleg de Ballesteros i Degollada (2006) dades anteriors ja publicades (Gutiérrez, 1990) i observacions recents com les publicades en el bloc Natura i Medi Ambient a l'Hospitalet de Llobregat i el portal ornitològic ornitho.cat.

L'estat d'amenaça dels taxons (espècies i subespècies) considerats ha estat contrastat amb el *Real Decreto 139/2011, de 4 de febrero, para el desarrollo del Listado de Especies Silvestres en Régimen de Protección Especial y del Catálogo Español de Especies Amenazadas* (BOE núm. 46 de 23 de febrer de 2011) i l'esborrany de catàleg de fauna amenaçada de Catalunya (sotmès a informació pública el 12.4.2010).

RESULTATS

A data 1 de gener de 2015, hi ha evidències contrastades de la presència de quatre espècies de peixos, quatre d'amfibis, 11 de rèptils, 16 de mamífers i 171 d'ocells. Una espècie de rèptil (tortuga de rierol) és inclosa a l'annex 2 de la Directiva 92/443/CE

Cal Trabal (masia de Cal Masover Nou), abril 2013

d'Habitats en què es designen les espècies animals i vegetals d'interès comunitari, per a la conservació de les quals cal designar zones especials. Trenta-nou espècies d'ocells són incloses a l'annex 1 de la Directiva 2009/147/CE del parlament europeu i del consell de 30 de novembre de 2009 relativa a la conservació de les aus silvestres, i cinc es troben amenaçades d'extinció a nivell estatal (taula 1).

Les variacions respecte del catàleg de la fauna de 2006 (Ballesteros i Degollada, 2006) són les següents:

Peixos

L'únic indret amb peixos d'origen salvatge al terme municipal és la llera del riu Llobregat. La bassa de laminació de la Torre Gran acostuma a tenir aigua, si bé no s'hi ha comprovat la presència de cap peix. La millora de la qualitat de les aigües experimentada arran de la posada en marxa de la xarxa de depuradores d'aigua a Catalunya els darrers anys ha fet que la presència de peixos sigui regular a la zona, així com la de pescadors que els exploten. Ballesteros i Degollada (2006) esmenten tres espècies de peixos a l'Hospitalet de Llobregat: l'anguila *Anguilla anguilla*, el barb *Barbus graelsii* i la carpa *Cyprinus carpio*. Malgrat que no s'ha fet cap prospecció específica, entre 2011 i 2015 s'ha obtingut evidència directa de la presència de la carpa, però no de les altres dues espècies. A més, la modificació del darrer tram del Llobregat al terme municipal del Prat de Llobregat i el seu caràcter semi estuari entre l'actual desembocadura i el pont de Mercabarna ha fet que peixos eurihalins, presents en aigües salades o salabroses, puguin pujar riu amunt, com llísseres de la família *Mugillidae* (centenars de presumibles llísseres llobarreres *Mugil cephalus* fotografiades al Llobregat el 19 de des-

Tortugues (una de rierol) al riu Llobregat

embre de 2013¹). No es té constància de la presència de la gambúsia (*Gambusia holbrooki*) a cap canalet de la zona de cal Trabal ni a la bassa de laminació de la Torre Gran, però no fóra estranya la seva aparició, transportada bé per mitjans naturals o introduïda per a la lluita contra els mosquits.

Amfibis

Ballesteros i Degollada (2006) esmenten quatre espècies d'amfibis al terme de l'Hospitalet: la salamandra *Salamandra salamandra* (extingida), la granota verda (*Pelophylax perezi*), la reineta meridional (*Hyla meridionalis*) i el tòtil (*Alytes obstetricans*). No s'ha obtingut evidència de la presència de cap amfibi a la ciutat entre 2011 i 2015, malgrat que no se n'ha fet una prospecció específica. Els darrers refugis d'aquestes espècies es trobarien a l'entorn de la zona agrícola de cal Trabal i del riu Llobregat. La salinitat de les aigües (Ballesteros i Degollada, 1996) i alguns factors —com ara la pèrdua d'hàbitat natural disponible, la manca de medis aquàtics permanents i la mala qualitat fisicoquímica de l'aqüífer superficial— que han dut a l'extinció del 60% de les espècies presents al principi del segle xx al delta del Llobregat i el fet que totes estiguin en recessió (Montori *et al*, 2009), serien elements que explicarien la desaparició o poca abundància dels amfibis al terme municipal. Montori *et al* (2009) apunten també que la presència de la salamandra és quelcom atípic a les nostres contrades i que el tòtil ha gairebé desaparegut del delta del Llobregat per la generalització dels tractaments fitosanitaris i la salinització, per la qual cosa, si queda algun amfibi, estariem parlant de dues, o potser una, espècies.

¹ Fotografia a: "Bec de serra i altres hivernants al riu", <http://lhnatura.blogspot.com/2013/12/bec-de-serra-i-altres-hivernants-al-riu.html>, *Natura i Medi Ambient a l'Hospitalet*, 22.12.2013.

L'últim espai agrari de l'Hospitalet amb el Tibidabo al fons

Rèptils

El catàleg de la fauna i flora de l'Hospitalet de Llobregat xifra en 11 les espècies presents a la ciutat: dues tortugues d'aigua, l'exòtica tortuga de Florida *Trachemys scripta* i l'autòctona i amenaçada tortuga de rierol *Mauremys leprosa*; dos dragons: el comú *Tarentola mauretanica* i el rosat *Hemidactylus turcicus*; dos llangardaixos: la sargantana iberoprovençal *Podarcis liolepis* (abans *Podarcis hispanica*) i, com a extingit, el llangardaix ocel·lat *Timon lepidus*. I entre serps i morfològicament afins, el vidriol *Anguis fragilis* (extingit) i quatre colobres: la serp d'aigua *Natrix maura*, la blanca *Rhinechis scalaris*, la verda *Malpolon monspessulanus* i la serp llisa meridional *Coronella gironnica*, aquesta darrera donada per extingida.

De totes aquestes espècies, entre 2011 i 2015, malgrat que no se n'ha fet una cerca específica, només s'ha trobat evidència de la presència de les dues tortugues d'aigua, del dragó comú —al nucli urbà— i de la sargantana iberoprovençal. Es desconeix la situació de les altres espècies de rèptils, particularment la de les serps, però no hi ha elements que facin pensar que ens en quedin poblacions en bon estat, si n'hi arriba a haver.

Mamífers

Tretze espècies de mamífers són citats al catàleg de la fauna de l'Hospitalet de Llobregat (Ballesteros i Degollada, 2006): l'erigó clar *Atelerix algirus*, la musaranya comuna *Crocidura rússula* i nana *Suncus etruscus*; els rat-penats dels graners *Eptesicus serotinus* i pipistrel·la comuna *Pipistrellus pipistrellus*, el conill *Oryctolagus cuniculus*, el talpó comú *Microtus duodecimcostatus*; cinc rosegadors: ratolí de bosc *Apodemus sylvaticus*, ratolí domèstic *Mus musculus*, ratolí mediterrani *Mus spretus*, rata comuna *Rattus norvegicus* i rata negra *Rattus rattus*. La mustela *Mustela nivalis* és donada per extingida.

Entre 2011 i 2015 s'han obtingut evidències, malgrat que no s'ha fet cap prospecció específica, de la presència de la musaranya comuna, de la rata pinyada pipistrel·la, del conill, del talpó comú i del ratolí domèstic i la rata comuna. A més, l'agost de 2014 es van obtenir dades de la presència de la llúdriga *Lutra lutra* a uns centenars de metres del límit nord del terme municipal, dins ja del de Cornellà de Llobregat,² i que ens podria haver visitat en algun moment. Aquesta seria l'observació més meridional recent a la conca del Llobregat de l'espècie i faria palès el seu retorn al delta del Llobregat, ni que sigui de forma temporal.

Cal incorporar al catàleg de la ciutat la presència regular de porcs senglars *Sus scrofa* a la llera del riu, per on transiten riu amunt i avall i deixen freqüents petjades entre la vegetació de ribera. Aquesta espècie ha visitat també el nucli urbà, com va passar el 31 de desembre de 2014 al barri de Sant Feliu³ i com a conseqüència de la presència abundant de l'espècie a Collserola. La presència del visó americà *Neovison vison*, espècie invasora que ha colonitzat bona part de la plana deltaica i Catalunya, està també confirmada, si bé es desconeix si hi ha poblacions estables al riu o només se n'han vist exemplars en circulació riu amunt i avall (Santiago Palazón com. pers.). Amb aquestes incorporacions, el nombre total de mamífers detectats històricament a l'Hospitalet de Llobregat puja fins a 16, malgrat que com a mínim no hi ha evidències recents de la presència de la mostela al terme municipal i molt poques al delta del Llobregat, on ha esdevingut molt escassa.

Ocells

El catàleg de la ciutat de 2006 llista 135 espècies d'ocells citades al terme (Ballesteros i Degollada, 2006). No obstant això, Gutiérrez (1990) havia citat 51 espècies d'ocells observades des del nucli urbà al barri de Santa Eulàlia durant els anys vuitanta i quatre d'elles no apareixen al catàleg de la fauna de la ciutat, probablement perquè no es coneixia aquesta font bibliogràfica. Es tracta del milà negre *Milvus migrans* (un exemplar migrant entre 1985 i 1986 en dates indeterminades), el falcó mostatxut *Falco subbuteo* (un exemplar el 9 de juny de 1984), la griva *Turdus viscivorus* (un exemplar en vol el 21 de febrer de 1981) i el mosquiter xiulador *Phylloscopus sibilatrix* (migrant escàs però regular cap al 20 d'abril, amb tres cites aleshores: 24 d'abril de 1981, 17 d'abril de 1983 i 18 d'abril de 1983).

Fins al gener de 2015 s'han afegit un total de 37 espècies noves al catàleg, a part de les anteriors (taula 1), totalitzant 171 espècies citades al terme municipal de l'Hospitalet de Llobregat.

² Vídeo de la llúdriga a: Lutralutra delta del Llobregat 05.08.2014, Ferran López MVI 2896, <https://youtu.be/XDFcTZixmE>

³ Una fotografia de la citació de Sant Feliu al bloc *Natura i Medi Ambient a l'Hospitalet* a: "Un porc senglar al barri de Sant Feliu", <http://lhnatura.blogspot.com/2014/01/un-porc-senglar-al-barri-de-sant-feliu.html>

1. Ànec griseta *Anas strepera*

L'ànec griseta és un ànec de superfície freqüent al Delta del Llobregat. S'ha observat en algunes ocasions al tram del riu entre ponts (C-31 i ferrocarrils, límit sud del terme municipal. Vegeu Natura i Medi Ambient a l'Hospitalet de Llobregat bloc).

2. Morell de cap-roig *Aythya ferina*

Citat en una ocasió al riu Llobregat entre el pont de la C-31 i el límit del nord del terme el dia 1 de desembre de 2007.⁴ Els darrers anys hi ha un grup regular d'hivernants al riu Llobregat dins el terme del Prat de Llobregat, riu avall de l'Hospitalet, però que sovint s'acosten al límit del terme municipal, en funció del volum d'aigua que dugui el riu, ja que es tracta d'un ànec capbussador.

3. Morell xocolater *Aythya nyroca*

Observat en dues ocasions al riu Llobregat. La primera, una femella el 12 de gener de 2013 (José García Moreno; Ricard Gutiérrez),⁵ i, com en el cas dels morells cap-roig, és un exemplar dels que va hivernar riu avall i que es desplaçà fins al límit nord de la zona d'aigües lliures extenses com és la zona entre ponts del Llobregat. La segona, el 2 de gener de 2014, també una femella al riu entre ponts.⁶ Aquesta és una espècie declarada en perill d'extinció a tot l'estat (*Real Decreto 139/2011, de 4 de febrero, para el desarrollo del Listado de Especies Silvestres en Régimen de Protección Especial y del Catálogo Español de Especies Amenazadas*).

4. Bec de serra mitjà *Mergus serrator*

Espècie hivernant escassa a Catalunya fora del delta de l'Ebre, els darrers hiverns ha hivernat algun ocell aïllat al delta del Llobregat. El dia 11 de desembre de 2013 es va observar un ocell al riu entre ponts després que s'hagués vist riu avall, a l'àrea de l'estuari de cal Lluquer el dia 9 de desembre de 2013 (Raúl Bastida).⁷ El 19 de desembre de 2013, aquest ànec piscívor encara restava a la zona entre ponts del Llobregat.⁸

⁴ "Ocells de l'Hospitalet: morell cap-roig, xebec i cigonya hivernants!", <http://birdspain.blogspot.com/2007/12/ocells-de-lhospitalet-morell-cap-roig.html>

⁵ "Una espècie en perill d'extinció visita l'Hospitalet", <http://lhnatura.blogspot.com/2013/01/una-especie-en-perill-dextincio-visita.html>

⁶ Ricard Gutiérrez. "Big Year 2014 #LH", <http://lhnatura.blogspot.com/p/blog-page.html>

⁷ Ricard Gutiérrez. "Bec de serra mitjà al riu Llobregat", <http://lhnatura.blogspot.com/2013/12/bec-de-serra-mitja-al-riu-llobregat.html>

⁸ Ricard Gutiérrez. "Bec de serra i altres hivernants al riu", <http://lhnatura.blogspot.com/2013/12/bec-de-serra-i-altres-hivernants-al-riu.html>

Bec de serra mitjà (Mergus serrator) present al riu entre ponts el desembre de 2013

5. Faisà *Phasianus colchicus*

Espècie que ha esdevingut relativament freqüent a la llera del riu i rodalia, procedent del delta del Llobregat, on s'ha reproduït en abundància els darrers anys.

6. Cabussó emplomallat *Podiceps cristatus*

Espècie d'ocell piscívora hivernant i reproductora recent al delta del Llobregat. Exemplars aïllats hivernen a la part baixa del riu des d'on un, com en el cas d'altres ocells aquàtics anteriors, va arribar a la zona del riu entre ponts del 24 de desembre de 2014 (Raúl Bastida) al 27 de desembre de 2014 (Ricard Gutiérrez).⁹

7. Agró blanc *Egretta alba*

Ardeida de gran port en expansió a Catalunya, durant l'hivern de la qual se n'observa un exemplar al riu Llobregat en el límit sud del terme municipal el 31 de desembre de 2013¹⁰ i un altre al riu entre ponts entre el 14 i 19 de setembre de 2014 (Juan Carlos Fajardo).¹¹

⁹ "Cabussó emplomallat al riu, nova espècie vertebrada per a l'Hospitalet de Llobregat", <http://lhnatura.blogspot.com/2014/12/cabusso-emplomallat-al-riu-nova-especie.html>

¹⁰ Ricard Gutiérrez. "I agró blanc per acabar el 2013", <http://lhnatura.blogspot.com/2013/12/i-agro-blanc-per-acabar-el-2013.html>

¹¹ Juan Carlos Fajardo a www.ornitho.cat

8. Bec planer *Platalea leucorodia*

Cinc exemplars van ser citats al riu entre ponts el 14 de setembre de 2014 (Juan Carlos Fajardo).¹¹

9. Voltor comú *Gyps fulvus*

Dues citacions. Un exemplar en vol el 28 d'octubre de 2012 (Ricard Gutiérrez, Helena Arbonés, Gerard Gutiérrez).¹² Entre el 6 (Joaquim Ruiz)¹² i el 9 de gener de 2014, un altre voltor va romandre aturat en diferents indrets del barri de Collblanc. Es tractava d'un subadult que va arribar a la ciutat després de grans ventades de ponent¹³ i que va generar força expectació social i mediàtica. Finalment va ser capturat pels agents rurals i transportat al centre de recuperació de Torreferrussa,¹⁴ on no va superar l'estat de debilitat que el va portar a la ciutat. Les cites corresponen a període tardoral-hivernal, entre finals de setembre i febrer, moment en que els voltors divaguen des de les seves zones de cria cap a d'altres a la recerca d'aliment.

10. Voltor negre *Aegypius monachus*

Un exemplar nascut l'any 2013 va ser vist la tardor del mateix any, el dia 3 d'octubre de 2013, des de l'avinguda Fabregada, sobrevolant l'edifici de la Farga (Pep Fernández). El mateix exemplar s'havia vist i fotografiat el dia abans a Cornellà i Sant Joan Despí, i no procedia del projecte de reintroducció de l'espècie que hi ha en marxa a Lleida, Catalunya. Es va considerar que podria tractar-se d'un individu dispersiu procedent de la població francesa del massís Central.¹⁵

11. Àguila cridanera *Aquila clanga*

Dues citacions: l'1 de desembre de 2013, un exemplar subadult sobre el riu a l'alçada de la C-31 (Àlex Mascarell)¹⁶ i un altre exemplar en migració al sud sobre la Farga el 30 de desembre de 2013 (Ricard Gutiérrez, Helena Arbonés).¹⁷ Raresa estatal que els darrers hiverns ha presentat exemplars hivernants al llevant ibèric, ci-

¹² Fotografia de Joaquim Ruiz i altres a: "Un voltor comú (*Gyps fulvus*) a l'Hospitalet", <http://lhnatura.blogspot.com/2014/01/un-voltor-comu-gyps-fulvus-lhospitalet.html>

¹³ "Voltor comú a l'Hospitalet. Una peça d'un puzzle", <http://lhnatura.blogspot.com/2014/01/voltor-comu-lhospitalet-una-peca-dun.html>

¹⁴ "El voltor ja és al Centre de Recuperació. Epíleg", <http://lhnatura.blogspot.com/2014/01/el-voltor-ja-es-al-centre-de-recuperacio.html>

¹⁵ "Un voltor negre a l'Hospitalet de Llobregat!", <http://lhnatura.blogspot.com/2013/10/un-voltor-negre-lhospitalet-de-llobregat.html>

¹⁶ "Àguila Cridanera Grossa (*Aquila clanga*), nova espècie citada a l'Hospitalet", <http://lhnatura.blogspot.com/2013/12/aguila-cridanera-grossa-aquila-clanga.html>

¹⁷ "Últim dia del gran any 2013", <http://lhnatura.blogspot.com/2013/12/ultim-dia-del-gran-any-2013.html>

tacions i moviments amb els quals cal relacionar les dues observacions excepcionals al nostre municipi.

12. Falcó de la reina *Falco eleonorae*

Quatre citacions. Una d'indeterminada la tardor de 1996 sobre Sant Josep, l'Hospitalet, d'un exemplar de fase clara (Ricard Gutiérrez); una altra sobre el nucli urbà de la ciutat el 26 d'abril de 2006 (Gil, 2007), un exemplar de fase fosca sobre l'hospital de Bellvitge el 6 d'agost de 2006 (Bastida, 2007) i un exemplar sobre el riu, vist des del Prat de Llobregat l'11 de juny de 2014 (Pau Esteban).¹⁸ L'espècie deu passar escassament sobre la ciutat igual que ho fa per Collserola o l'hemidelta sud del Llobregat, si bé és difícil que coincideixi una observació amb la seva rara presència.

13. Polla pintada *Porzana porzana*

Un exemplar recuperat al CRFS de Torreferrussa, Vallès Oriental, és alliberat al riu per sobre del pont de la C-31 el 21 d'octubre de 2011 (Ricard Gutiérrez).¹⁹

14. Guatlla maresa *Crex crex*

Un exemplar recuperat al CRFS de Torreferrussa, Vallès Oriental és alliberat a la Torre Gran el 12 de desembre de 2011 (Ricard Gutiérrez).²⁰

15. Polla blava *Porphyrio porphyrio*

Un exemplar va ser citat al riu entre ponts el 12 de setembre de 2014 (Juan Carlos Fajardo).¹¹

16. Grua *Grus grus*

Dues citacions. 14 exemplars en vol baix sobre l'Avinguda Josep Tarradellas i Joan la tardor de 2007 (Ricard Gutiérrez) i uns 35 exemplars en vol alt cap al sud el 28 d'octubre de 2012 sobre el parc de can Buxeres a les 12 hores del migdia (Ricard Gutiérrez).²¹

17. Torlit *Burhinus oedicnemus*

Una citació recent d'aquest ocell conegut localment al delta del Llobregat amb el nom

¹⁸ Pau Esteban a www.ornitho.cat

¹⁹ Fotos a: "Polla pintada (*Porzana porzana*), nova espècie d'ocell per a l'Hospitalet de Llobregat", <http://lhnatura.blogspot.com/2011/10/polla-pintada-porzana-porzana-nova.html>

²⁰ Fotos i vídeo a: "Alliberament d'una guatlla maresa a la Torre Gran", <http://lhnatura.blogspot.com/2011/12/alliberament-duna-guatlla-maresa-la.html>

²¹ Ricard Gutiérrez a www.ornitho.cat

de 'Xarlot' (Gutiérrez et al, 1995) i que torna a hivernar al delta els darrers anys: un exemplar a cal Trabal el 21 d'octubre de 2008 (Ricard Gutiérrez).²²

18. Gavina corsa *Larus audouinii*

Espècie que nia al delta del Llobregat i ho ha fet a prop del terme de l'Hospitalet en temps recents: dos exemplars procedents del Centre de Recuperació de Torreferrussa van ser alliberats a la Torre Gran el 20 de juny de 2012 (Ricard Gutiérrez).²³ El 2013 s'hi va instal·lar una colònia de cria a la Zona Franca a 735 metres del límit del terme municipal i des del Polígon Pedrosa es van poder observar alguns exemplars (Ricard Gutiérrez).²⁴

19. Gavià fosc *Larus fuscus*

Arran del comportament estuari de la desembocadura del Llobregat, es produeixen algunes observacions d'aquesta espècie, associada a altres gavians i gavines, al riu entre ponts.

20. Tórtora *Streptopelia turtur*

Poc freqüent en el pas tardoral prop el riu Llobregat entre agost i setembre: 9 d'agost de 2009 (2 individus, Àlex Mascarell);²⁵ 13 de setembre de 2009 (3 individus, Àlex Mascarell);²⁵ 19 d'agost de 2011 (1 individu, Ricard Gutiérrez);²¹ 23 de setembre de 2011 (1 individu, Ricard Gutiérrez).²¹

21. Cucut reial *Clamator glandarius*

Una única citació d'un exemplar el 22 d'abril de 2014 a la mota del riu, prop de l'entrada del camí de vianants al costat de la C-31 (Raúl Bastida).²⁶

22. Falcot pàl·lid *Apus pallidus*

Espècie que deu arribar regularment, tot i que en petit nombre, al terme municipal des de les seves àrees de cria pròximes del Garraf i el front marítim de Barcelona. Se'n coneixen dues citacions: 3 d'agost de 2012 (Ricard Gutiérrez)²⁷ i 12 de juny de 2014 (Ri-

²² Fotos a: "Ocells de l'Hospitalet: torlit, espècie nova i avifauna de can Trabal", <http://birdspain.blogspot.com/2008/10/ocells-de-lhospitalet-torlit-espceie.html>

²³ Fotos a: "La Gavina corsa arriba a l'Hospitalet", <http://lhnatura.blogspot.com/2012/06/la-gavina-corsa-arriba-lhospitalet.html>

²⁴ "Una colònia d'una espècie en perill d'extinció, a 735 metres del límit del terme municipal", <http://lhnatura.blogspot.com/2013/06/una-colonia-duna-especie-en-perill.html>

²⁵ Àlex Mascarell a www.ornitho.cat

²⁶ Raúl Bastida a: "I encara una altra espècie: Cucut reial", <http://lhnatura.blogspot.com/2013/08/i-encara-una-altra-especie-cucut-reial.html>

²⁷ Fotografia a: Falcot pàl·lid (*Apuspallidus*), nova espècie d'ocell citada a l'Hospitalet", <http://lhnatura.blogspot.com/2012/08/falcot-pallid-apus-pallidus-nova.html>

card Gutiérrez),²¹ per bé que dins la seva escassetat deu passar desapercebuda entre els seus congèneres, els falciots comuns.

23. Cogullada vulgar *Galerida cristata*

Espècie molt escassa que no sembla niar actualment, però arriba des de l'hemi-delta sud del Llobregat ocasionalment. Dues citacions recents: 9 de març de 2013 al riu al nord de la C-31 (Ricard Gutiérrez)²⁸ i 13 d'abril de 2013, a cal Trabal (Ricard Gutiérrez).²⁹

24. Piula dels arbres *Anthus trivialis*

Ha de ser present escassament en pas per la ciutat. La primera i única citació coneguda és del 13 d'abril de 2008, quan es van detectar dos ocells al parc de can Buxeres (Ricard Gutiérrez).³⁰

25. Grasset de muntanya *Anthus spinoletta*

El grasset de muntanya hiverna al delta del Llobregat i alguns exemplars són presents a la zona del riu i rodalia entre el novembre i el març. La primera citació coneguda, de l'11 de novembre de 2010 (Ricard Gutiérrez),²¹ i la primera evidència fotogràfica, del 8 de desembre de 2011 (Ricard Gutiérrez).³¹

26. Pardal de bardissa *Prunella modularis*

Hivernant escàs al delta del Llobregat, es coneixien dades de la hivernada de l'espècie entre els barris del Gornal i Santa Eulàlia, quan perduraven abundants zones sense urbanitzar a finals dels anys setanta i principis dels vuitanta (Ricard Gutiérrez, Pau Esteban, Ferran Rodríguez, obs. pers.). En temps recents, es tornen a observar ocells alguns hiverns a l'entorn de la Torre Gran i del riu al nord de la C-31, entre novembre i gener, els anys 2012, 2013 i 2014 (José Antonio García Moreno,³² Ricard Gutiérrez²¹).

27. Còlit gris *Oenanthe oenanthe*

Espècie present en escàs nombre en migració primaveral (abril-maig) i tardoral (setembre) a les zones de la marina de l'Hospitalet.³⁰ Almenys cinc citacions recents: 23

²⁸ Març: primeres tortugues i darrers hivernants,

<http://lhnatura.blogspot.com/2013/03/marc-primeres-tortugues-i-darrers.html>

²⁹ Oasis primaverals, <http://lhnatura.blogspot.com/2013/04/oasis-primaverals.html>

³⁰ "Ocells de l'Hospitalet: *Anthustrivialis*, nova espècie i avifauna al riu Llobregat", <http://birdspain.blogspot.com/2008/04/ocells-de-lhospitalet-anthus-trivialis.html>

³¹ "Torre Gran: Grasset de Muntanya, nova espècie per a l'Hospitalet i record de xivites!", <http://lhnatura.blogspot.com/2011/12/torre-gran-grasset-de-muntanya-nova.html>

³² José Antonio García Moreno a www.ornitho.cat

de setembre de 2011 (Ricard Gutiérrez),²¹ 22 d'abril de 2012 (Ricard Gutiérrez),²¹ 25 d'abril de 2012 (Ricard Gutiérrez),³³ 30 d'abril de 2013 (José Antonio García Moreno)²⁹ i 9 de maig de 2013 (Ricard Gutiérrez).²¹

28. Còlit ros *Oenanthe hispanica*

Una citació. Dues femelles a la bassa de la Torre Gran el 2 de maig de 2012 (José Antonio García Moreno).²⁹

29. Merla roquera *Monticola saxatilis*

Una citació: 22 d'abril de 2013, un exemplar al Carrer de Santa Eulàlia, a prop del "pont de la Vanguard", al costat de l'església de Santa Eulàlia, en el moment de màxima arribada de l'espècie a Catalunya (Vicent Esteller Turlo).³⁴

30. Boscaler comú *Locustellaluscinioides*

Una citació. Un exemplar migrant cantant al canyissar del marge del riu, per damunt la C-31, el 16 d'abril de 2011 (Ricard Gutiérrez).³⁵

31. Boscarla mostatxada *Acrocephalus melanopogon*

Un exemplar al canyissar de la vora del riu entre ponts observat el 13 de gener de 2013 (Ricard Gutiérrez).³⁶

32. Tallareta cuallarga *Sylvia undata*

Espècie hivernant escassa al delta del Llobregat, on arriba des de zones de cria per desplaçaments altitudinals hivernals. Dues citacions: una, el 21 d'octubre de 2009 a cal Trabal, enmig d'una intensa immigració d'ocells hivernants (Ricard Gutiérrez),³⁷ i una altra, plenament hivernal, el 15 de gener de 2014 també a cal Trabal (Ricard Gutiérrez).³⁸

³³ Fotografies a: "Migració primaveral d'ocells a l'Hospitalet",
<http://lhnatura.blogspot.com/2012/04/migracio-primaveral-docells-lhospitalet.html>

³⁴ "Merla roquera (*Monticola saxatilis*), nova espècie d'ocell per a la ciutat",
<http://lhnatura.blogspot.com/2013/08/merla-roquera-monticola-saxatilis-nova.html>

³⁵ "Ocells de l'Hospitalet de Llobregat: boscarler comú, nova espècie per a la ciutat",
<http://birdspain.blogspot.com/2011/04/ocells-de-lhospitalet-de-llobregat.html>

³⁶ "Una espècie en perill d'extinció visita l'Hospitalet",
<http://lhnatura.blogspot.com/2013/01/una-especie-en-perill-dextincio-visita.html>

³⁷ "Ocells de l'Hospitalet de Llobregat: tallareta cuallarga, nova espècie per a la ciutat",
<http://birdspain.blogspot.com/2009/10/ocells-de-lhospitalet-de-llobregat.html>

³⁸ "Cens internacional d'ocells aquàtics a la Marina de l'Hospitalet de Llobregat",
<http://lhnatura.blogspot.com/2014/01/cens-internacional-docells-aquatics-la.html>

33. Mosquiter pà·lid *Phylloscopus bonelli*

Una citació d'aquest migrador primaveral, que segurament passa desapercbut en la seva ràpida migració prenupcial: un exemplar a la Torre Gran i un altre a cal Trabal el 13 d'abril de 2013 (Ricard Gutiérrez).³⁹

34. Reietó *Regulus regulus*

Espècie hivernant, principalment als parcs de la ciutat de les Planes i can Boixeres i en nombre variable segons els anys. L'espècie rep contingents hivernants del Pirineu i de la resta d'Europa, i hi ha anys amb abundants observacions fora de les seves zones de cria habitual pirinenques, com va passar l'hivern 2010-2011, en què es van recollir les primeres citacions per a la ciutat.⁴⁰

35. Rossinyol del Japó *Leiothrix lutea*

Una citació de finals dels anys noranta del segle vint d'un exemplar cantant durant el mes d'abril al parc de can Boixeres (Ricard Gutiérrez).

36. Pinsà mec *Fringilla montifringilla*

Una femella al parc de les Planes el dia 10 de gener de 2010 (Ricard Gutiérrez),⁴¹ arribada en el marc d'un episodi de nevades a la costa catalana i que restaria hivernant amb pinsans comuns fins al mes de març del mateix any (Ricard Gutiérrez *et al*).⁴²

DISCUSSIÓ

Hi ha hagut un increment del catàleg de la fauna vertebrada de la ciutat, particularment en l'àmbit dels ocells, però també s'ha fet palesa la presència d'espècies d'importància internacional com la tortuga de rierol o la llúdriga, aquesta darrera si més no a la rodalia del terme municipal. Hi ha 39 espècies de les 171 citades (22,80%) que són incloses a la Directiva 2009/147/CE relativa a la conservació de les aus silvestres i que requereixen mesures de conservació especial. D'aquestes, cinc són catalogades en perill d'extinció a nivell estatal: el morell xocolater (hivernant escàs al riu), el bitó

³⁹ "Oasis (epíleg): nova espècie per al catàleg de la ciutat, mosquiter pà·lid", <http://lhnatura.blogspot.com/2013/04/oasis-epileg-nova-especie-pel-cataleg.html>

⁴⁰ "Ocells de l'Hospitalet de Llobregat: reietó (*Regulus regulus*), nova espècie per a la ciutat", <http://birdspain.blogspot.com/2010/12/ocells-de-lhospitalet-de-llobregat.html>

⁴¹ Fotografies a "Ocells de l'Hospitalet de Llobregat: pinsà mec (*Fringilla montifringilla*), nova espècie per a la ciutat", <http://birdspain.blogspot.com/2010/12/ocells-de-lhospitalet-de-llobregat.html>

⁴² "Ocells de l'Hospitalet de Llobregat: hivernada de pinsà mec (*f. montifringilla*)", <http://birdspain.blogspot.com/2010/03/ocells-de-lhospitalet-de-llobregat.html>

(hivernant escàs), el martinet ros (escàs en migració), el voltor negre (accidental) i la gavina corsa (que nia a la rodalia del terme municipal). Vint-i-vuit de les 39 espècies d'interès internacional són pròpies d'hàbitats d'aiguamoll o deltes (71,79%).

És obvi, a la llum de les xifres i diversitat aportada, que la conservació dels espais agraris i naturals de la marina de l'Hospitalet —incloent-hi el tram de riu Llobregat i la seva vegetació natural, els ambients seminaturals de la bassa de la Torre Gran i la zona agrícola de Cal Trabal— és prioritària per a la contribució que fa l'Hospitalet de Llobregat a la conservació global de la fauna europea. Alguna acció de recuperació de zones humides aptes per a les espècies descrites en aquest treball i al previ de Ballesteros i Degollada (2006) ajudaria a millorar molt la importància de la ciutat per a la fauna vertebrada. En aquest sentit, tant la preservació de les zones agrícoles que ens resten com la recuperació i gestió de la bassa de la Torre Gran semblen prioritàries en el nostre àmbit i com a elements de contribució de l'Hospitalet de Llobregat a la preservació de la biodiversitat global.

Ens trobem en un escenari dinàmic on la minva o desaparició en alguns casos d'espècies de la fauna vertebrada terrestre no ha estat compensada per l'aparició puntual d'alguna espècie d'interès com la llúdriga, i que altres com la tortuga de rierol tenen problemes seriosos de competència amb espècies al·lòctones, és a dir, exòtiques i sovint escapades de captivitat, que hi competeixen per l'hàbitat i l'aliment.

D'altra banda, la situació biogeogràfica de la ciutat fa que es registrin regularment espècies migratòries que requereixen d'espais de descans i alimentació i de les quals es pot gaudir en parcs o altres indrets de la ciutat.

La determinació de les espècies presents al terme municipal aquí actualitzada, així com l'avaluació del seu grau de raresa i amenaça, faculden la prioritització de les polítiques de conservació en què hagin d'intervenir o puguin col·laborar les administracions públiques dins el seu àmbit competencial. Posa de relleu per a la ciutadania que, malgrat que la ciutat i el terme municipal de l'Hospitalet de Llobregat està molt densament poblat i ens resten pocs espais naturals, hi ha uns valors d'importància internacional i espècies en perill d'extinció que cal protegir. Aquesta protecció passa per la necessitat de la valoració i conservació dels hàbitats naturals que ens queden, com fa poc ha reconegut BirdLife International en el seu catàleg obert d'àrees importants per a les aus (IBAs), on han quedat inclosos, i per tant emparats per aquesta mena de llibre blanc de les zones a protegir a nivell europeu, tant el riu Llobregat com la zona de cal Trabal.⁴³ Si desapareixen aquestes zones naturals que queden, properes revisions del catàleg de la fauna vertebrada certament no mostraran una tendència favorable. És responsabilitat de tothom que això no passi.

AGRAÏMENTS

A tots els naturalistes, aficionats i professionals que han contribuït amb les seves observacions al bloc Natura i Medi Ambient a l'Hospitalet de Llobregat els anys de la

seva màxima activitat, així com a la web ornitho.cat amb dades de la ciutat. Menció especial a José Antonio García Moreno i Raúl Bastida per la seva inesgotable contribució al coneixement i preservació del delta del Llobregat i de la marina de l'Hospitalet en particular.

TAULA 1

Espècies d'ocells del catàleg de la fauna vertebrada de l'Hospitalet de Llobregat incloses en l'annex 1 de la Directiva 2009/147/CE i espècies amenaçades d'extinció (Real Decreto 139/2011, de 4 de febrero). En negreta, espècies típiques d'aiguamoll o ecosistemes deltaics (n=28).

1. **Morell xocolater *Aythya nyroca*** (En perill d'extinció)
2. **Bitó *Botaurus stellaris*** (En perill d'extinció)
3. **Martinet menut *Ixobrychus minutus***
4. **Martinet de nit *Nycticorax nycticorax***
5. **Martinet ros *Ardeola ralloides*** (Vulnerable)
6. **Martinet blanc *Egretta garzetta***
7. **Agró blanc *Egretta alba***
8. **Agró roig *Ardea purpurea***
9. **Cigonya blanca *Ciconia ciconia***
10. **Becplaner *Platalea leucorodia***
11. **Flamenc *Phoenicopterus roseus***
12. **Aligot vesper *Pernis apivorus***
13. **Milà negra *Milvus migrans***
14. **Voltor comú *Gyps fulvus***
15. **Voltor negre *Aegypius monachus*** (Vulnerable)
16. **Arpella *Circus aeruginosus***
17. **Àguila cridanera *Aquila clanga***
18. **Àguila pescadora *Pandion haliaetus***
19. **Esmerla *Falco columbarius***
20. **Falcó de la reina *Falco eleonora***
21. **Falcó pelegrí *Falco peregrinus***
22. **Polla pintada *Porzana porzana***
23. **Guatlla maresa *Crex crex***
24. **Polla blava *Porphyrio porphyrio***
25. **Grua *Grus grus***
26. **Cames-llargues *Himantopus himantopus***
27. **Torlit *Burhinus oedicephalus***
28. **Batallaire *Philomachus pugnax***
29. **Valona *Tringa glareola***
30. **Gavina capnegra *Larus melanocephalus***
31. **Gavina corsa *Larus audouinii*** (Vulnerable)
32. **Gavina menuda *Hydrocoleus minutus***

⁴³ "Cal Trabal i el riu de l'Hospitalet, inclosos en la Important Bird Area del Delta del Llobregat", <http://lhnatura.blogspot.com/2011/11/cal-trabal-i-el-riu-de-lhospitalet.html>

- 33. Fumarell carablanc *Chlidonias hybridus*
- 34. Blauet *Alcedo atthis*
- 35. Cotoliu *Lullula arborea*
- 36. Cotxa blava *Luscinia svecica*
- 37. Boscarla mostatxada *Acrocephalus melanopogon*
- 38. Tallareta cuallarga *Sylvia undata*
- 39. Hortolà *Emberiza hortolana*

BIBLIOGRAFIA

BALLESTEROS, Tomàs; DEGOLLADA, Artur. *Distribució dels amfibis i rèptils al Delta del Llobregat*. *Spartina*, 2, 1996, p. 85-96.

BALLESTEROS, Tomàs; DEGOLLADA, Artur. *Catàleg de la fauna i flora de l'Hospitalet de Llobregat*. L'Hospitalet de Llobregat: Ajuntament, 2006.

BASTIDA, Raúl. "Falcó de la reina *Falco eleonora*". ESTRADA, Joan & ANTON, Marc. *Anuari d'Ornitologia de Catalunya 2006*. Barcelona: Institut Català d'Ornitologia, 2007.

GIL, Marcel. "Falcó de la reina *Falco eleonora*". ESTRADA, Joan & ANTON, Marc. *Anuari d'Ornitologia de Catalunya 2006*. Barcelona: Institut Català d'Ornitologia, 2007.

GUTIÉRREZ, Ricard. "Dades sobre l'ornitofauna urbana de l'Hospitalet de Llobregat (Barcelona, NE Iberia)" a *Identitats*, Revista del Museu de l'Hospitalet, núm. 3, 1990, p.14-22.

GUTIÉRREZ, Ricard; ESTEBAN, Pau; SANTAEUFEMIA, Francesc Xavier. *Els Ocells del Delta del Llobregat*. Barcelona: Lynx, 1995.

GUTIÉRREZ, Ricard; DE JUANA, Eduardo; LORENZO, Juan Antonio. *Lista de las aves de España*. Edición de 2012. Sociedad Española de Ornitología, 2012.

IDESCAT. Idescat. Territori. *El municipi en xifres. Hospitalet de Llobregat, l' (081017)* Recuperat de <http://www.idescat.cat/emex/?id=081017#h0> 26 abril 2015.

MONTORI, Albert *et al.*, "Declivi de les poblacions d'amfibis al Delta del Llobregat". *Materials del Baix Llobregat*, núm. 15, 2009, p. 65-70.